

Proces donošenja odluka u području klimatskih akcija - mapa puta za Republiku Srbiju

Mirko Popović

Vršac, 28. jul 2025.



**Klimatske
akcije
Republike
Srbije u
odnosu na
međunarodne
obaveze**

**Okvirna konvencija UN o
promeni klime**

Pariski sporazum

Evropski zeleni dogovor

**Zelena agenda za Zapadni
Balkan – Sofijska deklaracija**

Energetska zajednica

Dečja prava u UN sporazumima

- **Konvencija UN o pravima deteta**

Primarni značaj interesa deteta u svim aktivnostima koje se tiču dece

Slobodno izražavanje mišljenja deteta

- **Pariski sporazum**

Strane potpisnice bi trebalo da prilikom preduzimanja akcija za rešavanje problema promena klime, poštuju i promovišu ljudska prava, pravo na zdravlje, prava autohtonih naroda, lokalnih zajednica, migranata, dece, osoba sa invaliditetom i ugroženih ljudi, kao i pravo na razvoj, rodnu ravnopravnost, osnaživanje žena i međugeneracijsku jednakost

[UNICEF - Child-sensitive Climate Policies for Every Child \(2022\)](#)

[UN OHCHR - Integrating Human Rights in Nationally Determined Contributions: Toolkit for Practitioners \(2022\)](#)

UNFCCC i Pariski sporazum

- U okviru Okvirne konvencije UN o promeni klime (UNFCCC) i Pariskog sporazuma postoje obaveze:
 - izrade i usvajanja dokumenata javnih politika, kojima se doprinosi ostvarivanju ciljeva smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG), adaptaciji i jačanju otpornosti društva na klimatske promene;
 - Izveštavanja o ostvarenim rezultatima i doprinosu ostvarivanju zajedničkih ciljeva

Dokumenti javne politike	
Nacionalno utvrđeni doprinosi (NDC - nationally determined contributions)	
Dugoročne klimatske strategije	
Program prilagođavanja	Dvogodišnji izveštaj o transparentnosti (Biennial Transparency Report – BTR)

NDC (Nacionalno utvrđeni doprinos)

- NDC se pripremaju kroz petogodišnje cikluse povećanja ambicija klimatskog delovanja (2020, 2025, 2030...) i sadrže ciljeve smanjenja emisija GHG i povećanja otpornosti na izmenjene klimatske uslove koji se smatraju obavezujućim za državu potpisnicu Pariskog sporazuma
- Svaki naredni NDC bi trebalo da bude ambiciozniji od prethodnog i da odražava maksimalnu ambiciju države
- Srbija je Sekretarijatu UNFCCC predala revidirani NDC 2022. godine
- U skladu sa odlukama za sprovođenje Pariskog sporazuma preporučeno je da se naredni NDC preda tokom 2025. godine, sa ciljevima do 2035
- NDC bi trebalo da bude jasan, transparentan i lako razumljiv. Ključne informacije za praćenje ostvarivanja ciljeva NDC-ja obezbeđuju se kroz javno dostupan (na godišnjem nivou) nacionalni inventar GHG
- Učešće javnosti u izradi NDC-ja nije obavezno ali se takva praksa preporučuje, a države se pozivaju da uključe zainteresovane strane

NDC i zaštita prava deteta

- Ne postoje eksplicitni zahtevi u pogledu sadržaja NDCs ali je logično da se države, prilikom pripreme NDCs, pridržavaju uputstava iz UN povelje o pravima deteta i Pariskog sporazuma
- U skladu sa tim bi trebalo:
 - Da omoguće deci i zastupnicima prava deteta da učestvuju u izradi, daju mišljenja i predloge;
 - Predvide učešće mladih i omladinskih udruženja;
 - Primene right-based approach prilikom izrade NDCs;
 - Prepoznaju decu kao ranjivu grupu i predviđaju mere i aktivnosti u skladu sa tim

Izveštavanje

- Nacionalni izveštaj (National Communication) podnosi se Sekretarijatu UNFCCC na svake 4 godine i sadrži informacije o ostvarenim rezultatima u oblasti smanjenja emisija GHG i adaptacije na izmenjene klimatske uslove
- [Treći Nacionalni izveštaj](#) Srbija je podnela Sekretarijatu UNFCCC u aprilu 2024. godine
- Na svake dve godine države podnose Dvogodišnje izveštaje o transparentnosti (Biennial Transparency Report – BTR), koji su zamenili dvogodišnji unapređeni izveštaj
- Prvi [Dvogodišnji izveštaj o transparentnosti](#) Srbija je izradila krajem 2024. godine i dostavila Sekretarijatu UNFCCC 2025. godine. Sledeći BTR bi trebalo da bude izrađen 2026. godine
- Nije utvrđena obaveza uključivanja javnosti u izradu BTR-a ali se takva praksa ohrabruje, imajući u vidu svrhu i ciljeve izveštavanja

Zelena agenda za Zapadni Balkan (Sofijska deklaracija)

- Politička deklaracija, potpisana u Sofiji u novembru 2020. godine, kojom su se lideri Zapadnog Balkana obavezali da zajedno sa EU ostvaruju ciljeve klimatske neutralnosti, smanjenja zagađenja, razvoja održive poljoprivrede i očuvanja biodiverziteta.
- Zelena agenda se ostvaruje kroz pet stubova (oblasti delovanja):
 1. Klima, energetika i mobilnost;
 2. Cirkularna ekonomija;
 3. Smanjenje zagađenja;
 4. Održiva poljoprivreda i proizvodnja hrane;
 5. Biodiverzitet.
- Regionalni savet za saradnju (Regional Cooperation Council) zadužen je za praćenje sprovođenja Zelene agende, izrađuje [Akcioni plan za sprovođenje Zelene agende](#) i [Izveštaj o njenom sprovođenju](#)
- U toku je revizija Akcionog plana i najavljeno je da će nacrt biti dostupan javnosti u avgustu ove godine. **Pratite i uključite se!**

Klimatske akcije Republike Srbije – strateški i normativni okvir

Strategije i programi:

- Nacionalna strategija zaštite životne sredine
- Nacionalna strategija niskougljeničnog razvoja
- Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine
- Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan
- Sektorske strategije

Normativni okvir:

- Zakon o klimatskim promenama

Mogućnost za uključivanje kroz Nacionalni savet za klimatske promene

Nacionalna
strategija zaštite
životne sredine

Strategija
niskougljeničnog
razvoja

Program
prilagođavanja
na izmenjene
klimatske uslove

- **Nacionalna strategija zaštite životne sredine** nije usvojena
- [Javna rasprava](#) o Strategiji održana je u decembru 2024. godine i Ministarstvo zaštite životne sredine je objavilo [izveštaj o održanoj javnoj raspravi](#)
- **Strategija niskougljeničnog razvoja** Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine
- *Akcioni plan nije usvojen već se, navodno, primenjuje Akcioni plan za sprovođenje NECP-a?*
- **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine**, sa akcionim planom, usvojen je u decembru 2023. godine

Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove – mere koje se odnose na decu

- **Deca su prepoznata kao grupa koja je posebno ranjiva na efekte klimatskih promena zbog „veće osetljivosti organizma“ i „nerazumevanja opasnosti od ekstremnih vremenskih uslova“**
- **Negativni efekti klimatskih promena posebno pogađaju decu jer su osetljivija na bolesti i lošu higijenu**
- **Domaćinstva sa troje ili više izdržavane dece su među onima sa najvećim rizikom od siromaštva. Deca u siromašnim i ruralnim sredinama mogu se suočiti sa većim izazovima zbog ograničenog pristupa uslugama i informacijama**
- **Mere koje se odnose na decu i unapređenje zaštite dece:**
 - **Povećanje edukacije – sprovođenje programa za edukaciju dece i mladih, posebno u oblasti klimatski odgovornog ponašanja**
 - **Mere javnog zdravlja**
 - **Mere povećanja otpornosti urbanih sredina na izmenjene klimatske uslove**

**Program
prilagođavanja
na izmenjene
klimatske uslove
– mere koje se
odnose na
lokalne
samouprave**

- **Program prilagođavanja je izrađen po ugledu na Strategiju adaptacije EU (2021) koja ističe značaj uspostavljanja sistema za efikasno prilagođavanje na nivou JLS**
- **Jedna od mera odnosi se na pripremu Metodologije za izradu lokalnih planova prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove čija je realizacija planirana do 2026. godine**

Zakon o klimatskim promenama

- **Ograničenje emisija GHG (član 11. Zakona)**

Na osnovu Strategije (i Akcionog plana), u skladu sa međunarodnim obavezama Vlada propisuje nivoe emisija GHG, a naročito:

- ukupne nivoe emisija GHG iz izvora u odnosu na emisije u određenoj godini;
- godišnje nivoe emisija GHG za postrojenja i vazduhoplovne aktivnosti u odnosu na emisije u određenoj godini;
- emisije GHG za period od deset godina i na godišnjem nivou u ovom periodu;
- Ministarstvo priprema godišnji izveštaj o dostizanju emisija GHG

Ova uredba nije usvojena!

Zakon o klimatskim promenama

Prikupljanje podataka o realizaciji mera za smanjenje emisija GHG i mera prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove

- Realizacija Programa prilagođavanja (član 15. Zakona)
 - Usklađivanje dokumenata javnih politika sa ciljevima Programa prilagođavanja;
 - Izveštavanje o sprovedenim merama prilagođavanja, usklađivanju dokumenata javnih politika, kao i o ekstremnim pojavama, do 15. marta tekuće godine za prethodnu godinu;

[Uredba o listi organa i organizacija nadležnih za sprovođenje mera prilagođavanja i sadržini i formi izveštaja o sprovedenim merama prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove,](#)
decembar 2024.

Uredba se primenjuje od 2025. godine, te su organi i organizacije bili dužni da dostave izveštaje za 2024. godinu.

Zakon o klimatskim promenama

Sistem za izveštavanje o politikama, merama i projekcijama GHG (član 63. Zakona)

- Sistem se uspostavlja u cilju obezbeđivanja pravovremenosti, transparentnosti, tačnosti, doslednosti, uporedivosti i potpunosti informacijama o politikama i merama za smanjenje emisija GHG
- Organi i organizacije, uključujući i organe JLS, dužni su da vrše procenu efekata politika i mera na nivo emisija GHG iz svoje nadležnosti i o njima izveštavaju Ministarstvo

Ova uredba nije usvojena!

Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan

- **Multisektorski akcioni plan za sprovođenje mera i politika u oblasti energetske tranzicije i klimatskih akcija;**
- **Izrađuje se u skladu sa obavezama koje proističu iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice;**
- **Povezuje ciljeve i mere politika na nivou UN (Pariski sporazum), EU (Zeleni dogovor), država članica EU i Energetske zajednice;**
- **Uredba EU o upravljanju Energetskom unijom i klimatskim akcijama 2018/1999**
- **Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan (NECP) utvrđuje mere i politike u 5 dimenzija:**
 - **Smanjenje emisija GHG i obnovljivi izvori energije**
 - **Energetska efikasnost**
 - **Energetska sigurnost**
 - **Unutrašnje energetsko tržište**
 - **Istraživanje i inovacije**

Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan

- **Srbija je usvojila NECP i predala ga Energetskoj zajednici u julu 2024. godine;**
- **Od 15. marta 2025. godine, i svake druge godine nakon toga, države članice su u obavezi da dostave izveštaj o napretku odnosno sprovođenju NECP-a?**
- **NECP, takođe, sledi petogodišnje cikluse, pa je predviđeno da se sledeći NECP dostavlja do 1. januara 2029. godine (nacrt do 1. januara 2028. godine);**
- **Države članice Energetske zajednice su u obavezi da dostave informacije o realizovanom procesu javnih konsultacija i mišljenja dobijenih od zainteresovane javnosti tokom konsultacija, odnosno, dužne su da organizuju učešće javnosti u procesu izrade NECP-a.**

Hvala na pažnji!